

74888740-6	25/10/2020	כלכליסט - כותרת	עמוד 20	1/2	27.07x37.47
עו"ד רות דיין וולפנר עו"ד שרון פרילינג - 17050					

משפט
מה חושבות עורכות דין על החוק למניעת אלימות כלכלית?
עמ' 20

מ ש פ ט

ענת רואה

א

שה בת 40, קרייריסטית ומשכילה, הגישה באחד רונה בקשה רחופה לבית המשפט לענייני משפחה בחיפה לפסיקת מזונות זמניים. בבקשתה לבית המשפט גוללה האשה מסכת של אלימות כלכלית שאותה ספגה לטענתה מכן זוגה, איש עסקים המ' שתכר סכומים עצומים בכל חודש.

"הצעת החוק למניעת אלימות במ' שפחה (מניעת אלימות כלכלית) הונחה על שולחן הכנסת בתחילת אוגוסט ומ' טרתה המוצהרת היא לתת מענה למצבי "התנהגות מתמשכת של אדם כלפי בן זוגו" שיש בהם "הטלת אימה, הפעלת כפייה או הפעלת שליטה" המתבטאת באחד מהאופנים המפורטים בהצעה ובין היתר מניעת התנהלות כלכלית עצמאית של בן הזוג, יציאתו לעבודה או פתיחת חשבון בנק, מניעת גישה לנכס, מניעת ניהול סביר ותקין של חיי בן הזוג, למשל בדרך שליטה על ההתנהלות הכלכלית של בן הזוג בחיי היום יום וכו'.

"בדרך כלל תהיה גם אלימות פיזית"

לפי הצעת החוק, אלימות כלכלית תוכר כעוולה אזרחית, כלומר ניתן להגיש בגינה תביעת פיצויים כנגד בן הזוג הפוגע, ובנוסף מעניקה הצעת החוק סמכויות לבתי המשפט לתת צו למניעת אלימות כלכלית בדומה למשל לצווים קיימים למניעת אלימות או צווי הגנה.

באופן מפתיע, רוב עורכות הדין שעמן שוחחנו, מתנגדות להצעת החוק וחושבות שהיא תגרום ליותר נזק מתועלת. ההתנגדות מכוונת כלפי כמה מישור רים ובראשם הטענה כי מדובר בהתערבות יתר של השלטון בתא המשפחתי ובבחירה האוטונומית של כל זוג לחיות כראות עיניו, וכי הניסיון להכריע מהי התנהלות "סבירה" יהיה יומרני ומנותק מהמציאות.

בהקשר זה מציינים המתנגדים כי בניגוד לאלימות פיזית או מינית, שמהוות עבירות פליליות בחוק העונשין, אלימות כלכלית איננה עבירה פלילית. החוק למעשה מבקש לאפשר להגיש תביעה אזרחית בגינה.

התומכים בחוק טוענים מנגד כי הב' עיה היא הנחת המוצא שפעמים רבות האשה נשלטת כלכלית על ידי הגבר, והמצב הזה נתפס כל כך טבעי ונורמלי עד שלא מובן מדוע רוצים להגדירו כע' וולה אזרחית.

"יש כל מיני סוגי משפחות, ואם זוג מחליט לחיות יחד ברפוס מסוים של חיי משפחה, בית המשפט אינו יכול לבוא ולהחליט עבורו מה נכון ומה ראוי", אומ' רת עו"ד מאיה רוטנברג העוסקת בתחום דיני משפחה. "זו לא שאלה סובייקטיבית אלא אובייקטיבית".

רוטנברג סבורה שהצעת החוק בניסור' חה הנוכחי "פוגעת בתא המשפחתי ותי' צור הסלמה במערכות יחסים". היא מפ' רטת כי אלימות "יכולה להיות גם לצד

האשה, שבעבר השתכרה בעצמה שכו גבוה, נמצאת בחופשת לידה ממושכת ואין לה הכנסות. היא טענה כי יום אחד, בעיצומו של משבר הקורונה, גילתה שבעלה רוצה להתגרש ממנה כשטלפון מהבנק בישר לה שנחסמה גישתה לכ' ספים המשותפים. כתוצאה מכך מצאה את עצמה עם חובות של עשרות אלפי שקלים לחברת האשראי, מאחר שהחויב לא כובר על ידי הבנק.

לטענתה, בעלה אמר לה שהוא זה שיע' שה קניות אוכל מעכשיו, דרש שתתאם עמו כל הוצאה כספית ואפילו כשנענתה לרדי' שה המשפילה הכינה רשימת מצרכים, הא נהף בה וטען שהרשימה מוגזמת. הבעל גם הפסיק לשלם את החשבונות והחלו להצט' בר התראות לפני ניתוק חשבל ומים לבית המפואר שבו התגוררו יחד.

השופטת חייבה את הבעל לשלם לאשה מזונות זמניים בהיקף אלפי שק' לים לחודש, ובנוסף לשאת בכל העלויות הישירות של אחזקת בית המגורים המ' שותף. למעשה, רק בזכות אותה החלטה היתה לאשה גישה לכספים שיאפשרו לה לרכוש מוצרי מזון עבודה ועבור ילדיה. עם זאת, בהחלטה לא היתה התייחסות מפורשת לטענה בדבר אלימות כלכלית, והיא לא הוכרעה, אלא נידונה בקשת האשה לפסוק לה מזונות, כאמצעי מחיה עבודה ועבור ילדיה.

כפי שעולה מהבקשה, האלימות הכ' כלכלית הופעלה כאן כנגד אשה משכילה, מצליחה ובעלת כושר השתכרות, רחוקה מאוד מהסטריאוטיפים על האשה הכנר' עה והחלטה שנאלצת לקושש "דמי כיס" מבן זוגה ששולט בה. אף על פי כן, היא מצאה את עצמה בסיטואציה מסוימת קור' רבן לאלימות כלכלית שהופעלה נגדה. ואכן, נראה שאין כמעט מחלוקת בנוגע לעצם קיומה של תופעת האלי' מות הכלכלית, ובכל זאת הניסיון לעגן בחקיקה את המאבק בה מעורר סערה.

"ואם היא קונה בגדים ב-10,000 שקל?"

בשבוע שעבר התקיים דיון סוער בוועדת חוק חוקה ומשפט של הכנסת בהצעת החוק הממשלתית למניעת אלי' מות כלכלית. בעיצומו של הדיון אמר ח"כ אריאל קלנר מהליכוד כי לפי הצעת החוק, גבר עלול להיות מואשם בהטלת אימה כלכלית כשלא נתן לזוגתו "לק' נות בגדים ב-10,000 שקל". הוא הוסיף: "אולי היא הטילה עליו אימה כשקנתה ב-10,000 שקל ורוששה אותו והוא לא הלך לכרודגל בשביל זה".

קלנר לא לבד בהתנגדותו לחוק למ' ניעת אלימות כלכלית. גם בקרב עורכות די' מתחום דיני המשפחה הרעות סוערות ואין עמדה אחידה לגבי הנחיצות והתוע' לת שבהצעת החוק.

החוק שמסעיר את עולם דיני המשפחה

עורכות הדין חלוקות: מהו טרור כלכלי

האם אשה שמקבלת מבעלה דמי כיס נתונה לאלימות כלכלית, ואולי המציאות שבה גברים מנהלים את הכסף המשפחתי גורמת לכך שהמצב הזה נתפס כלגיטימי? עורכות די' מתחום דיני המשפחה חלוקות בדעתן בדבר הצורך בחוק למניעת אלימות כלכלית, שעורר סערה בשבוע שעבר

אלימות כלכלית הוגדר באופן מצומצם הרבה יותר. למשל, "מניעת כסף מבן הזוג לצרכים רפואיים" או "יציאת מצב של מחסור במוצרי יסוד בבית המגור' רים המשותף של בני הזוג". הגדרה כזו אפשרה לצמצם את המקרים שמוגדרים כאלימות. כך לדוגמה סירוב של צד אחד לאשר רכישה כלשהי של הצד השני לא נחשבת אוטומטית כאלימות כלכלית. הצעת החוק לא אושרה וב-2015 הוגשה הצעה נוספת, הפעם ביוזמת ח"כ זהבה גלאון. הצעת החוק של גלאון התייחסה למצבי "שליטה שאינה סבירה בבן זוג או בן משפחה" ומצבים כמו מני' עת השתתפות בשוק העבודה.

ב-2019 הגישה ח"כ קרן ברק הצעת חוק נוספת בנושא אלימות כלכלית, שכללה בין היתר מתן סמכות לבית המ' שפט לפסוק עד 120 אלף שקל, פיצוי

עו"ד גיל. הטענה שמשמיעות עורכות הדין נגד החוק היא שכבר כיום יש ב"סל הכלים" מספיק דרכים להעניק הגנה למי ש' קוקים לה. "חוק יחסי ממון קובע איוון משאבים בגירושים, ומי שסובלת או סובל, יכול להתגרש ולקבל את חלקו השווה ברכוש המשותף שנצבר", מציינת עו"ד גיל. "אין צורך בחוק נוסף כדי להגן על זכויות הנשים. לא ייתכן לתת כלים נוספים על הכלים הרבים הקיימים על מנת לטפל בתופעה זניחה יחסית".

"לא כל מחסור מייצר אלימות כלכלית"

זו איננה הפעם הראשונה שבה מוג' שת הצעת חוק בנושא אלימות כלכלית. הצעת החוק הראשונה הוגשה ב-2009 על ידי ח"כ אורית זוראץ' ובה המונח

השני שמבזבו בצורה חסרת הכרה את הכספים או ההכנסות או מעלים כספים שאין יכולת לעקוב אחריהם כמו משיכות מזומן בסכומים נמוכים".

"אני מתנגדת לחקיקת היתר הזו", אומרת עו"ד יעל גיל. "זהו חוק מיותר, אשר עלול להוסיף על הפגיעה הקיימת כבר עכשיו בעיקר בגברים, בבתי המש' פט בארץ".

לדעתה, החוק למניעת אלימות כל' כלית במשפחה פוגע באוטונומיה של המשפחה ומכניס את בתי המשפט לתוך התא המשפחתי באופן שעלול להיות קי' צוני ופוגעני. "שוב מציינים את האשה כקורבן וכמי שזקוקה לסיוע חיצוני וקיצוני, במקום לכבד את האשה כאדם שווה זכויות וחובות, חזק וחכם ולאפשר לה לפעול באופן עצמאי לטובת שלמור' תה ובריאותה הנפשית והפיזית", אומרת

27.19x33.77	2/2	עמוד 21	כלכליסט - כותרת	25/10/2020	74888739-4
עו"ד רות דיין וולפנר עו"ד שרון פרילינג - 17050					

עורכות הדין מורן סמון (מימין), רות דיין וולפנר, מאיה רוטנברג ויהודית מייזלס. מחלוקת על נחיצותו של חוק מיוחד צילומים: יריב כץ, ענבל מרמרי, אוראל כהן

עו"ד רות דיין וולפנר: "אלימות כלכלית היא מקנה לבית המשפט כלי נוסף להילחם בה. משפחה שיש בה אלימות, מכל סוג, כולל כלכלית, היא מקום מסוכן"

באלפיון העליון, שם לצערי לרוב הצד שבנחיתות כלכלית הן עדיין הנשים, והתלות הפיננסית חזקה יותר. הצעת החוק מעניקה שם, מהות וזהות לתופעה, מקלה את זיהויה ומשרטטת את סימניה עבור מי שסובל או סובלת ממנה, ובכך מקלה את ההתמודדות עמה. לדבריה, "מבחינת בתי המשפט לענייני משפחה, קיומה של חקיקה, העוסקת ספציפית באלימות כלכלית, יעניק רוח גבית ולגיטימציה שיפוטית לטפל בביטויי התופעה ביתר שאת. גם עו"ד שרון פרילינג סבורה שיש

תמיד ניתן להבחין בה ולזהות כשהיא מתרחשת. "את הביטויים השונים לא לימות כלכלית רואים בכל השכבות הסוציאקונומיות באוכלוסייה, לרבות

במאמר מוצגות שתי גישות פמיניסטיות: אלו הטוענות כי יש לתת להסכמה כזו תוקף כפועל יוצא מהאוטונומיה של האשה ומנגד הגישה הרדיקלית שלפיה לא תיתכן בכלל הסכמה במצב של חוסר שוויון מובנה. לדעת מחברות המאמר, יש צורך לבחון כל מקרה כזה לגופו ולשקול במקביל להסכמה את השאלה אם ההסדר בין בני הזוג הוא גם הוגן.

רנן ברזילי ויוסרי התרשמו כי טענות על אלימות כלכלית לא מתקבלות על פי רוב ובתי המשפט אינם נענים להן, כך שיש צורך לעגן בחקיקה את הנושא. חלק מהקושי להתמודד עם תופעת האלימות הכלכלית נובע משתי הנחות יסודיות שנתפסות עדיין כטבעיות במידה רבה: המשפחה כמרחב פרטי אוטונומי ותפיסת הבעל כמפרנס העיקרי ושליט כלכלי. "לא מן הנמנע שהיסוסה של מערכת המשפט להתייחס בצורה משמעותית לטענה בדבר אלימות כלכלית, נובע גם מהחשש להיכנס למרחב 'פרטי' ולהתערב במערכת יחסים כלכלית אינטימית שבה שליטתו היומיומית של הבעל בכלכלת המשפחה נתפסת כטבעית", כתבו החוקרות.

"לחוק כזה יש חשיבות הצהרתית"

ההכרה המשפטית באלימות כלכלית לית עוררנה מהוססת, והמאמר מקביל את המצב להכרה הדרגתית באלימות מינית במשפחה, כשבעבר קיום יחסי מין בכפייה בין בני זוג הוצא מגדר עבירת האינסוס. בתחילה אימץ החוק הישראלי את התפיסה שקיום יחסי מין הוא חלק מזכותו של הבעל במסגרת נישואים, ורק לפני כ-40 שנה החל שינוי משפטי. כיום, אלימות פיזית, מינית ונפשית מוכרות כתופעות חברתיות ומהוות חלק מהשיח. לדעה זו מצטרפת עו"ד יהודית מייזלס, מומחית לדיני משפחה. לדבריה, "להצעת החוק הזו ישנה חשיבות הצהרתית בעיקר, אולם בכל הקשור לדיני משפחה וירושה, לרוחו של חוק ולתוכן ליתו ישנה חשיבות עצומה, ובמובן זה הצעת החוק חשובה מאוד."

מייזלס מציינת כי אלימות כלכלית היא תופעה נפוצה מאוד אך עם זאת, לא

ללא הוכחת נזק, בשל אלימות כלכלית. הנוסח הנוכחי של הצעת החוק הוא נרחב למדי ומתייחס ל"מניעת משאבים כלכליים" או איום לעשות כן, מניעת השתתפות בשוק העבודה, מניעת אוטונומיה כלכלית ועוד.

הבעיה בניסוח הנרחב היא שאין הגדרה ברורה של אלימות כלכלית ואין צמ"צ למצבים קיצוניים. עו"ד מורן סמון אומרת בהקשר זה: "לא יכולה להיות הגדרה ברורה של אלימות כלכלית. זו שאלה הנתונה לפרשנות של כל שופט בהתאם לסט הערכים שלו. וגם זה יכול להתקיים רק לאחר ניהול הליך הוכחות וניסיון להבין את הדינמיקה של הצדדים בנישואים. כך לדוגמה יכול להיווצר מצב שבו נהוג לקיים התקוות על בסיס קבוע וחודשי, והתנהגות כזו עלולה להיחשב לאלימות כלכלית במועד הגירושים."

עו"ד סמון סבורה כי החוק הקיים נותן מענה לאלימות כלכלית באמצעות פנייה להליך יישוב סכסוך. סמון מביאה לדוגמה מקרה שבו אשה פתחה בהליך גירושים, וכתוצאה מכך הבעל ביטל את כרטיס האשראי שלה וביטל הרשאות בחשבון הבנק. "הוא לא העביר לידה כספים במשך חודש והיא היתה במצב של חוסר אונים", אמרה. אלא שאז פנתה האשה לבית המשפט בבקשה למתן צווים מתאימים, ורוב בקשותיה נענו.

שליטה של בן הזוג בהסכמה ובהגינות"

ב-2016 פרסמו ד"ר אריאן רנן ברזילי ויוסרי התרשמו מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה מאמר על האלימות הכלכלית במשפחה, וניסו להתמודד עם הטענות נגד עיגון האלימות הכלכלית בחקיקה.

בין השאר, התייחסו השתיים למצבים שבהם קיימת "שליטה כלכלית בלתי רית של הבעל" אך מבלי שהדבר ייחשב אלימות כלכלית, שכן שליטתו של הבעל נעשית, כהגדרתן, "בהסכמה ובהגינות". במצב כזה נשאלת השאלה האם יש להתייחס לאשה שנתנה את הסכמתה לכך שהגבר ינהל באופן בלעדי את כלל המשאבים הכלכליים והיא מצדה תקבל "דמי כיס", כמי שחווה אלימות כלכלית.

מקום לחוק כזה. "בורות ודעות חשוכות מעכבות חקיקה שראוי שכבר מזמן היתה עומדת על כנה ומסייעת לנשים במצור קה", היא אומרת. לדעתה, חלק מחברי הכנסת אינם מבינים את מטרת החוק וגם לא את מהותה של האלימות הכלכלית: "הצעת החוק נועדה למנוע מצבים איומים שבהם לאשה אין עצמאות כלכלית עד רמה של צורך להידרש לדמי כיס שמוקצבים שקל לשקל באופן קיצוני בידי בן זוג מתעלל, כאילו היתה האשה ילדה חסרת אונים, שנדרשת לדמי כיס ולהסבר על כל רכישה פעוטה".

עו"ד רות דיין וולפנר, מומחית לדיני משפחה, מופתעת מכך שהחוק נתקל בהתנגדות. "מזעזע לראות שחברי כנסת מתנגדים להצעת החוק", היא אומרת. "אלימות כלכלית היא אלימות, והצעת החוק מקנה לבית המשפט כלי נוסף להילחם בה, ועל כך יש לברך. לא ברור על מה הזעקה הגדולה בקשר למשפחה טיפוסית של המשפחה. משפחה שיש בה אלימות מכל סוג, כולל כלכלית, היא מקום מסוכן. ואם אחד מבני המשפחה חש שיש להעניק לו הגנה, מוטב למדוד נה לחוקק חוקים שמאפשרים הגנה ולא לקבור אותם."